

О НЕКИМ ТУМАЧЕЊИМА ПОЕЗИЈЕ ДАНАС

Судећи по приказима које сваконедељно читамо, представник већег дела данашње критике поезије је човек с више лица. Он је истовремено глуп и паметан, нежна тетка и циник, незрео човек и паметар, слухиста и антислухиста, мудрац и тупоглавац, хиља и човечина, дангуба и неимар, улизица и правдољубац, протува и моралиста, духовно сироче и видовњак, естетска луда и књижевна свезналица, човек са именом и човек без имена, човек на свом терену и изгубљени књишки мољац, некажњени лакрдлијаш и одговорни судија у стварима песничке уметности.

Не мали број данашњих твораца поезије може се, такође, окарактерисати овако: човек ни на небу ни на земљи, особа изгубљена пред новинама науке и технике, слепи путник пристигао из тамнице незнања, неписмен човек али ствара песме, глас који се једва чује, човек који упорно негује маглу у глави, уста која понајчешће себе ради говоре, знање које се ретко може користити, човек без моћи да пише снажну поезију, а ипак познат песник.

Добронамерно и одговорно посматрано, данашња поезија се углавном храни од идеја и плодова са стваралачких посела својих богатих предака, својих далеких мајки, отаца и прамајки. И, очигледно, песници су врло срећни и задовољни: не могу никако потрошити разноврсно и богато поетско искуство предака. Они угодно, без творачке напетности, годинама и деценијама, испишују своје стихове не померајући, ни за длаку, границе познатог, границе већ давно освојеног. Стално тапкају у месту — користећи старе изворе, знају мелодију и технику. Нико не најављује нови и друкчији пут, нико не шири досад знани круг песничких тема. А што је још горе, песнички инструментаријум у њиховим рукама нема ни бољи ни лепши звук од њихових давних и прадавних узора. За савремене песнике *обласи поезије* ограђена је великим кинеским зидом, и ту је крај сваком даљем ширењу песничке новине, тематичности, универзалности и авангардности. У познавању човекове душе, друштвених кретања, историје, револуционарности, техничких достигнућа, биологије, разних научних открића, медицине и космоса, још увек се сричу слова из *чиџанке* која не задовољава потребу и укус човека нашег времена. Нигде стваралачке дрскости да се бар засени ако не и потпуно затамни некадашња ПЕСНИЧКА кула у којој се толико деценија и векова лепо, са доста новина и зналачки стварало и певало.

Данашња песничка младост углавном се огледа на лицу књижевне прошлости. На песничким скуповима стално се нуде изношени модели, стара одећа и старе свеће. Подржавање старих мајстора постало је опсесија наоводошлих песника. Због своје лежерности, необразованости, болешљивости и малих циљева, они стално иду познатим стазама и стациама да се не би изгубили, као честица, у њима непознатом космосу поезије. Међутим, они се тако, за нова открића у песничству, заувек губе и сахрањују.

Посебно тужно стање је код младих и најмлађих песника, код оних који себе безразложно називају песничком авангардом. Потпуно се слажем са светски познатим шпанским песником Рафаелом Албертијем, који о њима каже: „Оно што данас зову авангардом... сама ријеч авангарда данас постаје празна: не зна се заправо што је то авангарда. А авангарда је некад била истину врло важна, значила је нешто ново. Права авангарда, она која се данас зове историјска авангарда, била је истинска новост: од 1918. до 1936. године стечена су фантастична искуства у свим умјетностима у цијелој свијету... Данас је све много нејасније. Млади не знају што желе. Живимо у раздобљу дубоке и озбиљне депреси-

је, горчине. Након прашког свибња млади више не могу наћи свој пут, нову јасну животну стазу. То је велика драма нашега доба“.

Као један од карактеристичних примера несавесног и произвољног тумачења *новије* поезије можемо узети *најрађивање* појединих песама и песничких збирки. Оне су, дакако, биле и морале бити вредноване, то јест критичко-естетски процењиване, јер их је вада награђивао жири састављен од „угледних“ зналаца и теоретичара литературе. Званично саопштење увек је давало *утишак* да је реч о великом или чак генијалном песничком доприносу, да је направљен фантастичан корак напред и да је проширена *област поезије*, као и да је обогаћен песнички језик. Но, не задуго од тог свечаног исказа, сви истински зналци песничтва лако су се могли уверити да то уистину није тако. Стварна истина је била једино у томе да су одређени песник, песма или песничка збирка *на г р а ђ е н и*; а све друго што је истицано у *образложењу* жирија, то јест даролаваца награде, у најмању је руку прецизније изражено или, чак, потпуно измишљено. Ово није, на жалост, случај само с бројним фестивалским или националним наградама већ и са онима које се на плану песничтва сматрају највећим.

Слаб квалитет који се дуже времена јавља у песничкој уметности очитује се, нема сумње, и у неконтролисаној производњи стихова. Таква производња поставља критичару нове проблеме: избор теме, начин обраде, комуникативност и функционалност исказивања. Неки песници за двадесет или тридесет година напишу и објаве двадесет до тридесет поетских књига и верују да свака од њих носи печат квалитетности. Често, у литерарним репортажама, које су нека врста или подврста кратке новинске приче, има више успешних песничких слика него у појединим пемама и поемама на исту тему. Код читалаца с високим укусом, који се разумеју у *биће* песничтва, све ово ствара слику да сами песници изневеравају поезију; да њиховој песми недостаје она драж, тежина и мајсторска прецизност коју би морала имати. А што је зачуђујуће, чак и недовршени поети, често, уображено и нарцисоидно прелазе преко примедби изречених од читалаца и од ауторитативне критике.

Одлика правих, великих песника је била и остала да им речи и песме никад нису празне, да имају све бројнију читалачку публику, да упамте, за добро песничтва, сваки приговор који води ка бољем и савршенијем. А популарност песме огледа се баш у томе колико људи изговара њене стихове, колико је она човеку потребна као духовна храна, као стваралачко мајсторство, и на крају крајева, као — „кућа за људе“ (Вознесенски).

Никада раније у тумачењу поезије није учествовао тако велики број критичара и есејиста као данас. Такође, никада у прошлости није било толико антологија и прегледа песничке уметности колико их сада има. Но, и поред ове чињенице, слика о *вредновању* поезије остала је највећим својим делом затамњена, нејасна и посве сигурно нетачна! Овоме је, свакако, понајвише кумовала необјективност *шекуне* критике која је за послењу деценију направила прави каламбур како у погледу дешифровања и истицања саме вредности поезије, тако и у покушају да се покажу постојећи песнички токови и опредељења. Један део критике песничтва приписао је бројним новим песничким збиркама и њиховим ауторима квалитет и моћ који се могу дати само када су у питању велелепне књиге и сјајне песничке личности. Уз најобичније стиховане импровизације редовно срећемо критичарске епитете у стилу: *велико, сасвим много, авангардно, изненађујуће снажно, невероватно успело, досад неизознато, чак и генијално!* Не бирају се речи и средства у оциени поезије, а у првом плану видљива је неразумна амбиција да се наметне или исфорсира критичарев пријатељ песник, испада, тако, да и песнички полетарци или дугогодишњи кандидати за песнике, добију исте квалификативне као и по значају и вредности свуд присутне песничке личности. Поезија је све више оно што „виде“ и „хоће“ критичари, а све мање оно што она стварно јесте. Књиге које по објективним естетичким мерилима не би могле имати прелазну оцену, добијају у „аргументацији“ појединих критичара исте „вредносне“ похвале као и оне заиста успешне. Посебно ружна, чак и отужна слика је у хиперболисању потпуно неважних тема, мотива, идеја и давно знане песничке старудије.

Мањкавост данашње критике поезије огледа се и у све присутнијим критичарским „мајсторијама“ да се *заобиђе* суштина песничких текстова. Критичари често, у својим судовима, не износе на видело постојећи свет поезије, то јест збирке о којој пишу, већ нешто посве друго, нешто што је део ко зна кадашњег и каквог њиховог читалачког искуства и домишљања. Пред обичном поетском фразом или досетком одмах се посеже за речима којима се изједначава с оним што су с великим радом и огромним талентом изградили потврђени ствараоци.

По мом убеђењу песничко стварање морало би увек бити круна свести и савести, а критичарско просуђивање, такође, плод тих незаобилазних речи!